

RABHADH

Ní mór duit an páipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2014

STAIR – GNÁTHLEIBHÉAL
(180 MARC)

DÉ CÉADAOIN, 11 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 – 3.30

STAMPA AN IONAIID

SCRÚDUIMHIR

FREAGAIR GACH CEIST 1, 2, 3 AGUS 4.

FREAGAIR 1, 2 AGUS 3 SNA SPÁSANNA ATÁ ANN CHUIGE SIN
AR AN SCRÚDPHÁIPÉAR.

FREAGAIR CEIST 4 I DO FHREAGARLEABHAR.

CUIR AN PÁIPÉAR SEO ISTEACH LE DO FHREAGARLEABHAR

1. PICTIÚIR
(35 marc)

Déan staidéar ar na pictiúir - **A1, A2, B1, B2 agus C** - a ghabhann leis an bpáipéar seo agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) **PICTIÚIR A1 agus A2**

Taispeánann pictiúir A1 agus A2 mainistreacha Éireannacha.

- (i) Ainmnigh an cineál foirgnimh a thaispeántar i bpictiúr A1.

..... (2)

- (ii) Cad iad na cineálacha radharc a bhí snoite ar an gcros ard i bpictiúr A2?

.....
..... (4)

- (iii) Cuir tic le ceann **amháin** de na téarmaí seo a leanas a bhaineann le tús Ré na Críostaíochta in Éirinn agus mínigh an téarma a roghnaíonn tú:

Teach screaptra   *Lámhscríbhinn*   *Cumhdach*

.....
.....
..... (4)

(b) **PICTIÚIR B1 agus B2**

Taispeánann pictiúir B1 agus B2 radhairc ó éirí amach 1798 in Éirinn.

- (i) Cad a bhí an duine a tharraing pictiúr B1 ag iarraidh a chur in iúl faoi shaighdiúirí Briotanacha (marcáilte le X)?

.....
..... (4)

- (ii) Cad a bhí an duine a tharraing pictiúr B2 ag iarraidh a chur in iúl faoi na reibiliúnaigh (marcáilte le Y)?

.....
..... (4)

- (iii) Ainmnigh ceannaire **amháin** ó Thréimhse na Réabhlóidí (1770-1815) agus an tír lena raibh baint aige/aici?

Ceannaire: .....

Tír: ..... (4)

(c) **PICTIÚR C**

Taispeánann pictiúr C grúpa fear ón IRA ar Shráid Grafton, Baile Átha Cliath, thart ar an am a raibh an cogadh cathartha ar siúl i 1922.

- (i) Conas atá a fhios againn nach gnáthshaighdiúirí a bhí sna fir armáilte?

.....
..... (2)

- (ii) Tabhair fáth **amháin** nach raibh fir an IRA ag siúl gar dá chéile.

.....
.....
..... (3)

- (iii) Tabhair píosa **amháin** fianaise ón bpictiúr a léiríonn go mb'fhéidir go raibh faitíos ar na daoine eile ar an tsráid roimh na fir armáilte.

.....
.....
..... (4)

- (iv) Is foinse phríomha atá san fhótagraf seo. Tabhair **dhá** shampla eile d'fhoinsí príomha.

.....
.....
..... (4)

2. DOICIMÉID
(35 marc)

Déan staidéar ar na doiciméid - **1, 2a agus 2b** - a ghabhann leis an bpáipéar seo agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) **Doiciméad 1**

Agallamh in 1849 le bean a d'oibrigh i monarcha caddais agus í ina páiste.

- (i) Cén fáth ar stop Sarah Golding a meaisín?
..... (2)
- (ii) Cad a rinne James Birch nuair a stop sí?
..... (2)
- (iii) Cén fáth ar ciceáladh Mary?
..... (2)
- (iv) Cén t-ainm a bhí ar an máistir?
..... (2)
- (v) Cén pionós a gearradh ar chailíní ar rugadh orthu ag caint le buachaillí?
..... (2)
- (vi) Seachas an drochbhail a tugadh ar oibrithe, tabhair **dhá** shampla a léiríonn cé chomh deacair agus a bhí an saol ag daoine bochta i gcathracha Shasana thart ar 1850.
.....
.....
..... (4)
- (vii) Mínigh an fáth a bhfaigheann staraithe eolas ó fhoinsí éagsúla nuair a bhíonn stair á scríobh acu.
.....
.....
..... (4)

(b) **Doiciméid 2a agus 2b**

Tá an t-eolas seo bunaithe ar thuairisceán dhaonáireamh 1901 agus ar thuairisceán dhaonáireamh 1911 do theaghlach Fennelly i gCill Chainnigh.

- (i) Cá mhéad páiste a bhí ina gcónaí sa bhaile i 1901?
..... (2)
- (ii) Cérbh é an páiste ba shine i 1901?
..... (2)
- (iii) Cérbh é an buachaill ab óige i 1901?
..... (2)
- (iv) Cén aois a bhí an cailín ab óige i 1901?
..... (2)
- (v) Tabhair fáth **amháin** a gceapann tú go mb'fhéidir go dtabharfaí le fios go raibh Bean Fennelly 36 bliain d'aois i 1901 agus 49 bliain d'aois deich mbliana níos déanaí.
.....
..... (2)
- (vi) Cén fáth a gceapann tú go raibh Gaeilge ag James agus Bridget i 1911, ach nach raibh Gaeilge ag an gcuid eile den teaghlach?
.....
..... (3)
- (vii) Luaigh **dhá** athrú mhóra a tharla sa teaghlach idir 1901 agus 1911.
.....
.....
..... (4)

3. CEISTEANNA GEARRFHREAGRA

(60 marc)

Freagair **DEICH** gcinn de na ceisteanna seo a leanas. Is fiú 6 mharc an ceann iad.

- (i) Cé acu dáta is luaithe, 86 R.Ch nó 60 AD?
..... (6)
- (ii) Ainmnigh bealach **amháin** a bhféadfadh seandálaí cinneadh cá háit le tochailt a dhéanamh.
..... (6)
- (iii) Ainmnigh bealach **amháin** ina gcuireann seandálaí dáta le rudaí a fuarthas ar thochailt.
..... (6)
- (iv) Luaigh deacracht **amháin** a bhféadfadh seandálaí teacht uirthi agus é nó í ag obair ar thochailt.
..... (6)
- (v) Cén fáth ar tugadh an *Chlochaois* ar an tréimhse is luaithe i stair na hÉireann?
..... (6)
- (vi) Tugadh *fiagaithe-bailitheoirí* ar na chéad daoine a chónaigh in Éirinn. Mínigh an fáth a bhí leis sin.
..... (6)
- (vii) Cén **dá** mhiotal a mheasc daoine in Éirinn anallód chun cré-umha a chruthú?
..... (6)
- (viii) Le linn na Meánaoiseanna cad ba chiall leis an *bPlá Mhór*?
..... (6)
- (ix) Le linn na Meánaoiseanna cad ba *chuirfú* ann?
..... (6)
- (x) Le linn na Meánaoiseanna cad ba *ghild* ann?
..... (6)
- (xi) Cuir tic i gceann de na boscaí chun duine **amháin** de na healaíontóirí seo a leanas a roghnú agus scríobh fíric thábhachtach **amháin** faoina shaol:
Leonardo da Vinci   *Michelangelo*   *William Shakespeare*
..... (6)

- (xii) Tabhair cúis **amháin** a raibh taisteal farráige níos éasca i 1550 ná mar a bhí sé i 1300.
.....
..... (6)
- (xiii) Tabhair cúis **amháin** a raibh réabhlóid i Meiriceá **nó** sa Fhrainc **nó** in Éirinn le linn na tréimhse 1770- 1815.
Tír:.....
Cúis: .....(6)
- (xiv) Tabhair cúis **amháin** ar éirigh nó nár éirigh leis an réabhlóid i Meiriceá **nó** sa Fhrainc **nó** in Éirinn le linn na tréimhse 1770-1815.
Tír: ..... Ar éirigh leis an réabhlóid?.....
Cúis: .....(6)
- (xv) Luaigh forbairt thábhachtach **amháin** a tharla sa Réabhlóid Talmhaíochta agus ainmnigh an duine a bhí freagrach as:
Forbairt: .....
Duine: .....(6)
- (xvi) Luaigh forbairt thábhachtach **amháin** a tharla sa Réabhlóid Thionsclaíoch agus ainmnigh an duine a bhí freagrach as:
Forbairt: .....
Duine: .....(6)
- (xvii) Seachas na daoine a bhí ag fáil bháis den ocras, luaigh tionchar mór **amháin** a bhí ag an nGorta Mór (1845-1851) ar Éirinn.
.....
..... (6)
- (xviii) Ainmnigh bean **amháin** a bhí ina polaiteoir tábhachtach Éireannach san fhichiú haois.
NÓ
Tabhair athrú mór **amháin** i saol na mban in Éirinn san fhichiú haois.
.....
..... (6)
- (xix) Ainmnigh ceannaire polaitiúil tábhachtach **amháin**, lasmuigh d'Éirinn, ón tréimhse 1922-1989 agus an tír a raibh sé/sí i gceannas uirthi.
Ceannaire: ..... Tír: .....(6)
- (xx) Cuir tic le téarma staire **amháin** díobh seo a leanas agus mínigh an téarma a roghnaíonn tú:
Bolscaireacht   *Ceartha Sibhialta*   *Cinsireacht*
.....
.....(6)

4. PEARSANA SA STAIR
(50 marc)

Freagair A agus B

A. Roghnaigh duine **amháin** de na daoine a ndéantar cur síos orthu thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin. Más mian leat, is féidir leat na leideanna a úsáid chun cabhrú leat i do fhreagra. Scríobh an teideal a roghnaíonn tú ag barr do chuntais.

(i) **Duine a chónaigh i sibhialtacht ársa a ainmníonn tú taobh amuigh d'Éirinn.**

LEIDEANNA: * Tithíocht * Creideamh
* Caitheamh aimsire * Nósanna adhlactha (25)

(ii) **Ridire sna Meánaoiseanna.**

LEIDEANNA: * Traenáil * Conas a bheith i do ridire
* Siamsaíocht * Airm (25)

(iii) **Duine a chaill talamh in Éirinn le linn na bPlandálacha.**

LEIDEANNA: * Na cúiseanna a bhí leis na * Tuairimí an duine faoi
plandálacha phlandóirí
* An rialtóir a rinne an phlandáil * Athruithe i saol na hÉireann
mar gheall ar phlandáil (25)

AGUS

B. Roghnaigh duine **amháin** de na daoine a ndéantar cur síos orthu thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin. Más mian leat, is féidir leat na leideanna a úsáid chun cabhrú leat i do fhreagra. Scríobh an teideal a roghnaíonn tú ag barr do chuntais.

(i) **Taiscéalaí a ainmníonn tú a bhí i gceannas ar thuras fionnachtana.**

LEIDEANNA: * Luathshaol * An limistéar a taiscéaladh
* An turas * Torthaí an turais (25)

(ii) **Leasaitheoir creidimh a ainmníonn tú le linn an Reifirméisín.**

LEIDEANNA: * Luathshaol * Cathair/Tír lena mbaineann sé
* Pointí creidimh * Scríbhinní (25)

(iii) **Duine ina c(h)ónaí in Éirinn le linn an Dara Cogadh Domhanda.**

LEIDEANNA: * Polasaí an rialtais * An chaoi ar mhothaigh an duine faoin
gcogadh
* Tionchar an chogaidh ar an saol laethúil * Deireadh an chogaidh

NÓ

Seandúine ag caint faoi athruithe atá tarluithe in Éirinn ó thart ar 1950.

LEIDEANNA: * Athruithe ar shiamsaíocht * Athruithe ar oideachas agus ar obair
* Athruithe ar thithíocht * Athruithe ar chumarsáid (25)